

Novověká filosofie a psychologie, pohled na výchovu

I

PaedDr. Mgr. Hana Čechová

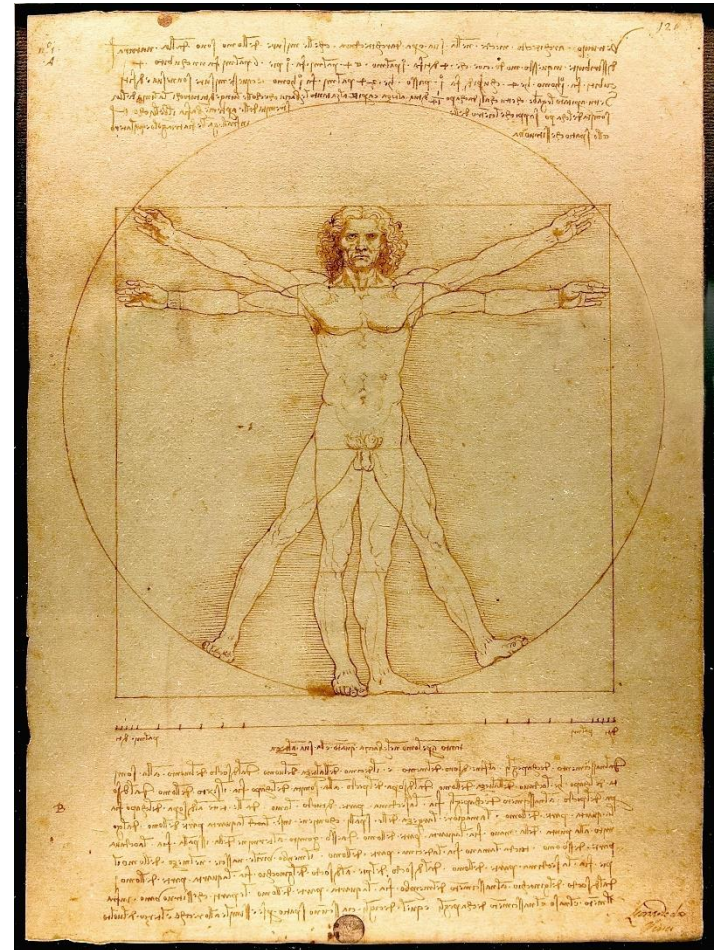
**Jedním z klíčových témat období renesance
je otázka důstojnosti člověka.**

**Vzniká řada pojednání, která vyzdvihují vznešenost člověka, krásu
lidského těla i ducha. Paralelně s nimi přetrvávají skeptické názory,
které sice vyzdvihují božský (jedinečný) původ člověka,
ale současně připouštějí jeho slabosti a nedostatky.
Zejména upozorňují na pomíjivost lidského života.**

Osnova

Vitruvius - proporce lidské postavy

1. **Renesance**
2. **Humanismus**
3. **Člověk, duše, vzdělání, výchova**
4. **Myšlenkové názory**

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/22/Da_Vinci_Vitruve_Luc_Viatour.jpg

1/ Renaissance

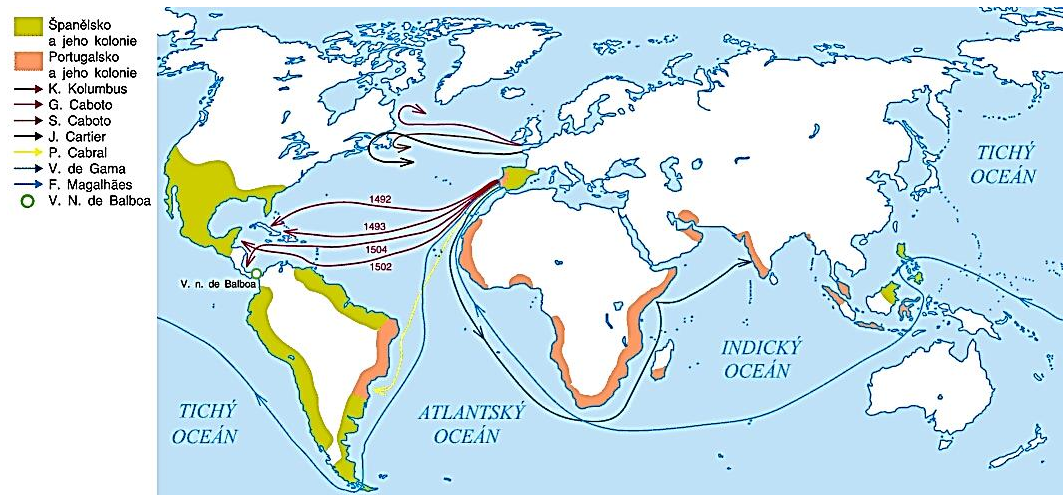
- **Renesance** fr. *La renaissance* (znovuzrození)
it. *Rinascenza* (znovuzrození, rozkvět)
1550 italský historik Giorgio Vasari
- **Období mezi 14. - 17. Století** (období konce středověku a nástupu novověku → reformace ve světě)
- Nový způsob života dle antického vzoru

VZNIK

- Itálie (Florence) přelom 13. / 14. století → do Evropy
- Jedna z nejvýznamnějších epoch společenského a duchovního vývoje evropských zemí
- Kulturní, ekonomický a politický vzestup 14. – 16. stol.
- „Počátek nového věku“

předpoklady vzniku

1. Zámořské objevy (1492)
2. Rozvoj poznání
→ stoupá úroveň obecné vzdělanosti
(1447/1447 knihtisk)
3. Rozvoj věd
4. Bohatství měst
→ hl. šířitel měšťanstvo →
touha po zisku postavila člověku
proti církevnímu odříkání světa,
přemáhání těla a práci jako
prokletí

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/7b/Z%C3%A1mo%C5%99sk%C3%A9_cesty_Portugal%C5%AF_a_%C5%A0pan%C4%9B%C5%AF.jpg

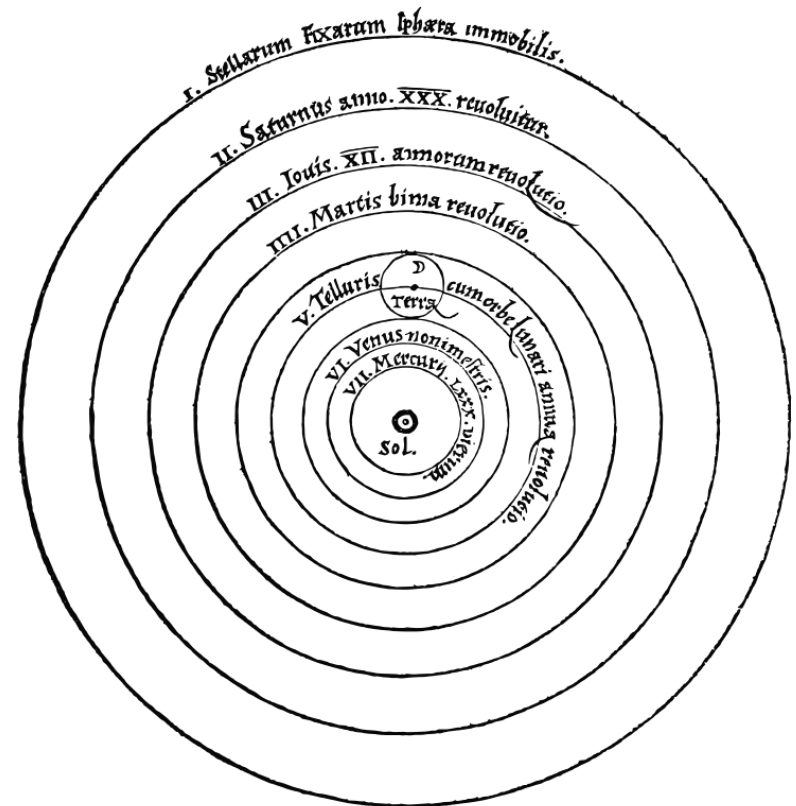
znaky

1. Období mezi gotikou a barokem
2. Spojnice mezi antickou kulturou a západním světem
→ **inspirace a vzory v antické kultuře**
→ zájem o latinu, starořečtinu a hebrejštinu, návrat k přírodě
3. Nový způsob života a myšlení
a) **obrat k člověku** → odklon od víry k pozemským radostem, rozumu a poznání
b) **individualismus** = uvědomění si sama sebe → vlastní životopisy, podobizny malířů, umělci svá díla podepisují
4. Věda → M, F, astrologie, anatomie, optika, perspektiva ... užití v praxi
5. Realismus → scény ze „všedního života“
6. Sekularizace → stále náboženské motivy
7. Nacionalizace → vznik národního umění (typické rysy a prvky země...)
8. Sběratelství → položeny základy archeologie
9. Mecenášství – umění prostředkem bohatých, jak se prezentovat na veřejnosti

2/ Humanismus

- Myšlenkový proud
- Touha po pravdivém poznání člověka
- Důraz na přirozené lidské schopnosti a vlastnosti → **snaha stát se dokonalejším**
- Mládež vychovávána světsky (v duchu kalokagathie)
- Základem učení = dokonalé jazykové vzdělání
→ hl. klasické jazyky: **řečtina, latina + hebrejština**
- Šíření vzdělanosti → kulturní přelom **1450**
→ **Jan Gutenberg, knihtisk**

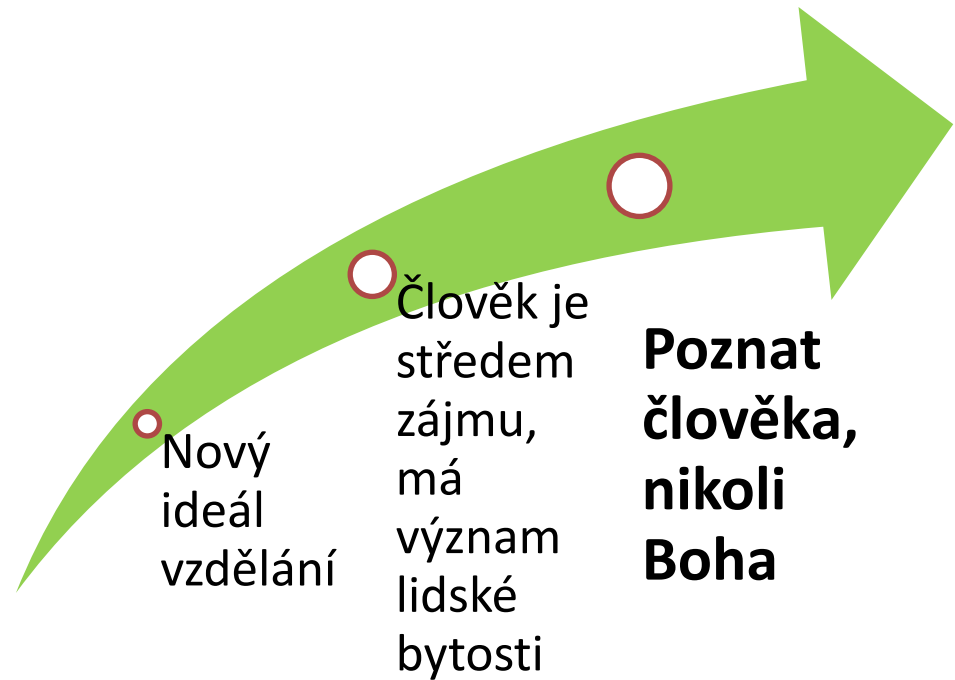
Koperníkův heliocentrismus 1543

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/95/Copernican_heliocentrism_theory_diagram.svg

3/ Člověk, duše, vzdělání výchova

- Postupně opouštěno spekulativní, nezřídka i naivní pojetí duše
- Postupné oddělování víry a vědy, rozvoj přírodních věd
- Kladen větší důraz na duševní procesy a na celek psychofyzilogických vlastností ovlivňovaných vnějšími přírodními a sociálními podmínkami
- První veřejné pitvy
- Vznik názorových, často protichůdných, proudů → důraz na určité stránky duševního života

**Církev deklarovala lidskou mrtvolu jako nedotknutelnou.
Pitva byla považována za nedůstojnou a ve středověku zakázána.
Od konce 13. století byly ojediněle pitvy tolerovány pro soudní účely.**

**První veřejnou pitvu v Praze
8. až 12. 6. 1600
provedl Jan Jesenský**

<https://www.fler.cz/zbozi/pitva-jana-jesenia-982901>

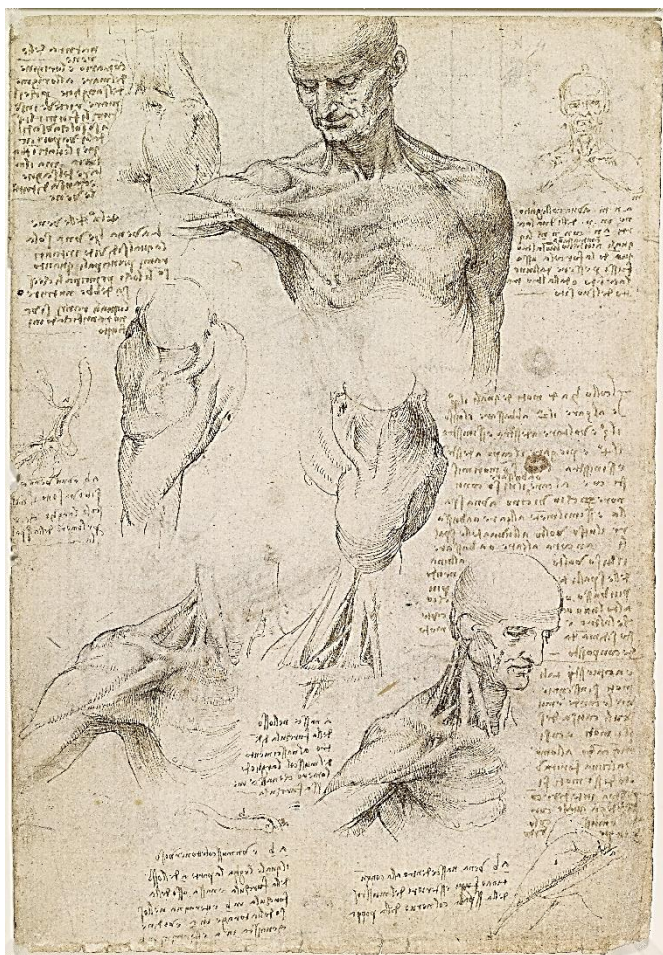
13.01.2022

**Obraz „Anatomie doktora Tulpa“
znázorňuje přednášku Nicoalaese Tulpa
(Nizoremí 16.1.1632)
/autor Rembrant r. 1632/**

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/5d/Anatomie_Nicolaes_Tulp.jpg

Leonardo Da Vinci (1452 – 1519)

© Lucy Ray

4/ Myšlenkové názory

- **Vittorino Ramboldini de Feltre** (1378-1446) – Itálie – „Škola radosti“ → jízda na koni, plavání, šerm, lukostřelba, hry a tělesná cvičení – zábavnou formou - **odvaha, smělost, ctižádost a odolnost**
- **Lorenzo Valla** (1405-1457) – Itálie - "O rozkoši jako o pravém dobru,, -
→ nejpřirozenějším lidským citem je pud sebezáchovy
→ ctnost je tím, co vede člověka k rozkoši
- **Giovani Pico della Mirandola** (1463 - 1499) – jeho rozsáhlé znalosti vedli inkvizici k názoru, že je spolčen s ďáblem (uprchl do Francie)
→ člověk je pouze sám sobě vlastním sochařem a tvůrcem
→ může se zvrhnout ve zvíře, ale může se i povznést k bytosti podobné bohu
→ pouze u člověka je rozvoj odrazem jeho svobodné vůle

myšlenkové názory

- **Leonardo da Vinci** (1452 – 1519) – propojil umění, vědu a techniku
 - pro poznání přírody nestačí pouze svobodný lidský duch, nezbytná je smyslová zkušenost a poznání
 - člověk je prvním zvířetem mezi živočichy

„Víc lidí zahubí ústa než nůž.“

„Chválíš-li něco, čemu dobře nerozumíš, je to chyba, ale horší je, když to haníš.“

„Moudrost je dcerou zkušenosti.“

„... chval více dobrý charakter bez vzdělání než vzdělance bez charakteru.“

myšlenkové názory

- **Erasmus Rotterdamský** (1465-1536) – Nizozemí
 - vzdělání a vnitřní sebepoznání působí proti společenskému zlu
 - „Chvála bláznovství“** – kritika i tolerance lidských slabostí
 - nikdo se nerodí bez chyb a nejlepší z lidí je ten, kdo jich má poměrně nejméně
 - největší blázni se domnívají, že štěstí tkví ve věcech
 - člověk je titěrné zvířátko, jemuž je souzeno žít jen velmi krátce, ale přesto vede války, hádky, strojí úklady, loupí, dovede vyvolat mnohé takřka neuvěřitelné vášně a tragédie
- **Paracelsus** (1493 - 1541) - Philippus Aureolus Theophrastus Bombastus von Hohenheim - Švýcarsko
 - **holistický, celostní pohled na člověka** - lékař nemůže léčit pouze tělo a ignorovat přitom duši a osobnost člověka

myšlenkové názory

- **Niccolo Machiaveli** (1469 - 1527) - přítel da Vinciho
 - vůdčími motivy lidského jednání jsou potřeby, touha po majetku a penězích
 - společnost nepodléhá boží vůli, ale přirozeným zákonům a touze po blahobytu
 - „**Vladař**“ - v politice vládne jedině síla

- **Johannes Weyer** (1515-1588) – Kolín n. Rýnem
 - **duševně nemocní nejsou posedlí zlými duchy ani ďáblem**
 - snaha najít biologické příčiny duševních poruch a chorob

- **Michel de Montaigne** (1533 - 1592) – Francie
 - „**Eseje**“ - o lidských povahách, přátelství, afektech, výchově dětí
 - největší věc na světě je vědět, jak má člověk být sám sebou
 - výchova k samostatnému rozlišování a rozhodování již v dětství

myšlenkové názory

- **René Descartes** (1596-1650) – Francie
„Cogito, ergo sum“ (Myslím, tedy jsem)
→ hlavním zdrojem poznáním je rozum, smysly klamou
- **Jan Ámos Komenský** (1592-1670)
„Velká didaktika“, „Informatorium školy mateřské“, „Brána jazyků otevřená“, „Orbis pictus“, „Labyrint světa a ráj srdce“, „Škola na jevišti“, „Vševýchova“
→ zakladatel novodobé pedagogiky, pedagogické psychologie a filosofie výchovy
→ učit příkladem, pravidlem a praxí (princip názornosti)
- **John Locke** (1632 - 1704) – Anglie
→ co neprošlo smysly, nemůže být v rozumu
→ duše novorozence je nepopsaná deska - **tabula rasa**, na kterou zkušenost píše, jak věci vypadají
↔ **jaké doopravdy jsou, se můžeme jen domnívat**

literatura, zdroje

- Plháková Alena, Dějiny psychologie, GRADA
- Hunt Morton, Dějiny psychologie, PORTÁL
- Nakonečný Milan, Dějiny psychologie do konce 19. století, TRITON
- https://wikisofia.cz/wiki/Port%C3%A1l:D%C4%9Bjiny_psychologie – řada zajímavých odkazů pro samostudium a rozšíření učiva